

Politieke provocatie moet euro redden

Adriaan Schout

De euro wankelt van crisis naar crisis, maar niets schijnt te helpen. Italië lijkt nu het volgende slachtoffer. Banken laten meebetalen zal geen uitkomst bieden of juist averechts werken omdat zij dan juist hun posities eerder zullen afstoten als er gevaar dreigt. In september besluiten de eurolanden over de volgende lening aan Griekenland. Helaas, dit zal hooguit een tijdelijk gevoel van rust geven. Is er dan geen uitweg uit de eurocrisis? Toch wel: politici moeten drie stappen zetten. De vraag is alleen hoe hen daartoe te dwingen.

De eurocrisis heeft twee oorzaken: structurele fouten in het euro-systeem en politieke onwil (of onkunde).

De *structurele weeffout* in de euro-zone is het gebrek aan automatische correctiemechanismen. Omdat de traditionele centrale banken niet meer bestaan, bepalen landen niet meer hun eigen geldhoeveelheid. Hierdoor ontstaan negatieve spiralen: economische crisis leidt tot een hogere staatsschuld, de rente op schulden loopt op, landen moeten bezuinigen waardoor de crisis erger wordt, de rente stijgt verder, financiële instellingen krijgen wantrouwen dus stijgt de rente nog verder, etc. Er is geen centrale bank die monetair kan bijspringen waardoor inflatie zou toenemen en de export zou verbeteren.

Zonder traditionele centrale bank doemt dus het gevaar van default veel eerder op – helemaal als ondertussen ook banken moeten worden gered – en schiet de rente verder omhoog.

Als deze cyclus van wantrouwen zich in één land heeft voltrokken zal de zelfvernietigende spiraal zich verspreiden en versnellen. Het domino-effect is daarmee een reële dreiging. De Griekse tragedie ondergraaft het vertrouwen in Portugal, Ierland, Spanje, Italië, België en Frankrijk. Economen als Paul de Grauwe wijzen al jaren op deze structurele gevaren.

De *politieke oorzaak* van de eurocrisis is dat regeringen niets willen doen aan deze structurele tekortkomingen. In theorie zijn de oplossingen om de spiraal te doorbreken niet ingewikkeld. In de eerste plaats zijn euro-obligaties nodig. Door het wantrouwen is de rente te hoog in de probleemlanden. Het geld verdwijnt naar de landen waar nog wel vertrouwen in is. Daar wordt de rente dus te laag. Nederland en Duitsland profiteren van een extra lage rente omdat geld uit de probleemlanden verdwijnt. Euro-obligaties zullen dat balanceren.

Ten tweede moet het EU budget anders worden gebruikt. Het nationaal product van Polen komt voor ongeveer 3% uit de Europese fondsen terwijl het land economisch gezond is. Frankrijk vangt miljarden aan landbouwgeld. Dergelijke overdrachten kunnen beter gebruikt worden om structurele problemen in bijvoorbeeld Griekenland aan te pakken. Staatsbedrijven klaarmaken voor privatisering zou essentieel zijn. Zonder steun stelt de eis om te privatiseren niet veel voor.

Ten derde moeten de Europese noodfondsen niet door lidstaten worden beheerd. Elke uitkering staat of valt nu met hoe hard Wilders (of een gelijkgezinde in een ander land) dreigt met een politieke crisis. Omdat elk land een veto kan uitspreken zijn de noodfondsen onbetrouwbaar. Ook dit wakkert het wantrouwen aan en drijft de rente op.

De kern van het euro-dilemma is dus politiek. Politici willen niet aan de kiezers uitleggen hoe de euro wel gestabiliseerd kan worden. Klagen over euro-zondaars ('knoflooketers') is makkelijker en politici hoeven zodoende geen electorale risico's te nemen.

De oplossing moet dus komen van een zichtbare politieke actie die veel stof zal doen opwaaien. Bijvoorbeeld, iemand zou de regering moeten aanklagen. Liefst iemand die zijn kuif blondeert om het effect te vergroten.

Aangevochten zou kunnen worden dat er vanuit Nederland – maar wij zijn niet de enige – weinig is gedaan om structurele oplossingen aan te zwengelen in Brussel. Ook zou, net als in Duitsland, kunnen worden aangevochten dat miljarden aan overheidsgaranties worden ingezet, terwijl dit onverantwoord is zonder de geschetste structurele maatregelen.

Zulke rechtszaken kosten veel geld. Juridische argumenten moeten worden afgetast en economisch bewijs moet worden opgebouwd. Wie zal de rechtszaken kunnen aanspannen?

Het ligt voor de hand dat de financiële sector inclusief de pensioenfondsen er alle belang bij heeft dat de structurele weeffouten worden rechtgezet. Dreigende afwaarderingen, vastlopende internationale transacties, koersdalingen, etc. zouden toch voldoende reden moeten zijn om zichtbare druk te willen uitoefenen op de politiek.

Dit is niet het verhaal waarin de banken met hun bonussen de schuld krijgen van de crisis. Wel moeten de banken nu hun verantwoordelijkheid nemen om de oplossingen op de politieke agenda te krijgen.

Zonder een dergelijke maatschappelijke provocatie gaan de politici niet aan de slag om de structurele problemen aan te pakken.